

DIDAKTIK TIZIM MAZMUNIDA O'QITUVCHI VA O'QUVCHI MUNOSABATLARINI INSONPARVARLASHTIRISH

Qalandarova Gulyor Baxriddinovna

Osiyo Xalqaro Universiteti 2-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15304354>

Annotasiya. Ushbu maqolada didaktik tizim mazmunida o'qituvchi va o'quvchi munosabatlarini insonparvarlashtirish, uni tashkil etishning metod va shakllari yoritilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya tizimi, didaktik tizim, insonparvarlik, o'qituvchi va o'quvchi munosabatlari, tarbiyaviy yondashuvlar.

O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar ta'lim sohasidagi eng muhim dinamiklardan biri bo'lib, ta'lim oluvchining nafaqat akademik muvaffaqiyatini, balki ularning shaxsiy o'sishi va rivojlanishini ham shakllantiradi. So'nggi yillarda ijobiy ta'lim muhitining asosiy komponentlari sifatida empatiya, tushunish va o'zaro hurmatni ta'kidlab, o'qituvchi va o'quvchi munosabatlarini insonparvarlashtirish muhimligi e'tirof etilmoqda [2].

Insonparvarlashtirishga yo'naltirilgan bu yo'l sinfdagi hokimiyat va ierarxiya haqidagi an'anaviy tushunchalardan ustun bo'lib, haqiqiy aloqalar, hissiy qo'llab-quvvatlash va o'quvchilarga yo'naltirilgan yondashuvlar va didaktik tizim mazmuni bilan tavsiflangan ta'limning yangi davrini boshlab beradi. Ushbu yondashuvlarning cheklanganligini tan olgan pedagoglar va olimlar tobora o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarga yanada insoniy va empatik yondashishni targ'ib qilmoqdalar, ular ishonchni mustahkamlash, o'zaro munosabatlarni rivojlantirish va har bir o'quvchining individualligini tan olishga qaratilgan [3].

O'qituvchi va o'quvchi munosabatlarini insonparvarlashtirish ta'lim nafaqat bilimlarni uzatish, balki empatiya, hissiy aql va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishdan iborat, degan ishonchga asoslanadi. O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi insoniy aloqani ta'kidlab, o'qituvchilar qo'llab-quvvatlovchi va didaktik tizim mazmuni asosida ta'lim muhitini yaratishi mumkin, bu erda o'quvchilar o'zlarining qadr-qimmatini, hurmatini his qiladilar va o'z fikrlari, his-tuyg'ulari va g'oyalarini ifoda etishlari mumkin. Shu nuqtai nazardan, o'qituvchilar nafaqat ma'lumotni tarqatuvchilar, balki o'quvchilarning akademik va shaxsiy rivojlanishiga yordam berish uchun hissiy qo'llab-quvvatlash, rag'batlantirish va shaxsiy fikr-mulohazalarni taqdim etuvchi murabbiylar, yo'riqnomalar va namunalardir.

Bundan tashqari, o'qituvchi va o'quvchi munosabatlarini insonparvarlashtirish ta'limda tenglik va didaktik tizim mazmuni ta'minlash uchun, ayniqsa, chetda qolgan yoki kam ta'minlangan jamoalar o'quvchilari uchun muhim ahamiyatga ega. O'ziga tegishlilik, tushunish va qabul qilish tuyg'usini tarbiyalash orqali o'qituvchilar barcha o'quvchilar o'zlarini ko'rish, eshitish va qadrlashlarini his qiladigan xavfsiz joy yaratishlari mumkin [2]. Ta'limga insonga yo'naltirilgan bu yondashuv o'quvchilarning turli kelib chiqishi, tajribalari va shaxsiyatlarini tan oladi, madaniy, til va ijtimoiy to'siqlarni chetlab o'tadigan hurmat, empatiya va ochiq muloqot madaniyatini rag'batlantiradi. O'qituvchi va o'quvchi munosabatlarini insonparvarlashtirishning zahirida empatiya yotadi. Bu boshqa birovning his-tuyg'ularini tushunish va baham ko'rish, dunyoni ularning nuqtai nazaridan ko'rish, sezgirlik va rahm-shafqat bilan javob berish qobiliyatidir. O'qituvchilar o'z o'quvchilariga hamdardlik bilan yondashganda, ular ishonchni kuchaytiradilar, o'zaro munosabatlarni o'rnatadilar va sinf chegarasidan tashqarida mazmunli aloqalarni o'rnatadilar. O'quvchilarning turli xil kelib

chiqishi, tajribalari va istiqbollarini tan olish orqali o'qituvchilar ularning farovonligi va muvaffaqiyatiga chinakam qiziqish ko'rsatadilar, ijobiy ta'lim muhitini ta'minlovchi g'amxo'rlik va qo'llab-quvvatlash madaniyatini yaratadilar. Samarali muloqot insonga qaratilgan o'qitish amaliyotining yana bir asosidir.

O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi aniq, ochiq va halol muloqot shaffoflik, o'zaro tushunish va konstruktiv fikr-mulohazalarga yordam beradi, hamkorlik va umumiy qarorlar qabul qilish uchun didaktik tizim mazmuni asos yaratadi. Mashg'ulotlarni didaktik vositalardan foydalanib otkazish oqituvchi tomonidan tashkil qilinadi. Shuning uchun didaktik vositalardan umumiy o'rta maktablarda darslarida, amaliy mashg'ulotlarni tayyorlash va o'tkazish nazarda tutilgan. Buning uchun dastlab o'quv dasturi, mavzu mazmuni yaxshilab o'rganilib, elektron o'quv darsligi yoki qo'llanmasi, virtual ko'rgazmalar, didaktik materiallar tayyorlanadi. Bunda asosan nazariy ma'lumotlarni bayon etish jarayonida kurs mazmuniga qiziqishni uyg'otish va shu asosda o'qituvchi va o'quvchi munosabatlarini insonparvarlashtirish nazarda tutiladi, bularga:

- ✓ didaktik vositalarni o'quv mashg'ulotiga tayyorlash;
- ✓ didaktik vosita ma'lumotlarini idrok etishga o'quvchilarni tayyorlash;
- ✓ didaktik vositalar mazmunidagi materiallarni namoyish etish uchun o'qituvchining qisqa izohi;
- ✓ didaktik vositalardagi ma'lumotlarni o'quvchi xotirasida mustahkamlashni tashkil etish;
- ✓ didaktik vositalar majmun mazmunidagi ma'lumotlarni to'ldirish uchun uyga topshiriqlar berish va h.k [1].

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi munosabatlarni insonparvarlashtirish ta'limdagi o'zgaruvchan paradigma o'zgarishini ifodalaydi, bu o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi tarbiyaviy, inklyuziv va empatik o'zaro ta'sirlar orqali o'quvchilarning yaxlit rivojlanishi va farovonligini birinchi o'ringa qo'yadi. O'qituvchilar empatiya, muloqot, hamkorlik va o'zaro hurmatni ta'kidlaydigan insonga yo'naltirilgan o'qitish amaliyotini qo'llash orqali o'quvchilar o'z intilishlari va maqsadlariga erishish uchun o'zlarining qadr-qimmatini, qo'llab-quvvatlanayotganini va ilhomlantirilishini his qiladigan ijobiy va kuchli ta'lim muhitini yaratishi mumkin. O'qituvchi va talaba munosabatlarini insonparvarlashtirishning afzalliklari ijtimoiy-emotsional o'sishni, aqliy farovonlikni va shaxsiy qoniqishni o'z ichiga olgan akademik natijalardan ancha kengayadi. Haqiqiy aloqalarni o'rnatish, g'amxo'rlik madaniyatini targ'ib qilish, tegishlilik va jamiyat tuyg'usini rivojlantirish orqali o'qituvchilar talabalarga akademik, ijtimoiy va hissiy jihatdan gullab-yashnashi, ularni zamonaviy murakkabliklarni engish uchun ko'nikma, chidamlilik va ishonch bilan jihozlashi mumkin. dunyo inoyat va rahm-shafqat bilan. Aslini olganda, insonga yo'naltirilgan o'qitish amaliyoti nafaqat ta'lim natijalarini oshiradi, balki madaniy, til va ijtimoiy to'siqlarni engib o'tadigan umumiy insoniylik, rahm-shafqat va hamjihatlik tuyg'usini rivojlantiradi, g'amxo'rlik va aloqa madaniyatini rivojlantiradi.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev Q.F. (2023). Didaktik ta'lim vositalari talim jarayoni samaradorligini oshirish omili sifatida. Экономика и социум, (3-2 (106)), 20-23.

2. Tashmetova Sh. (2024). O'qituvchi va o'quvchi munosabatlarini insonparvarlashtirish. Inter education & global study, (4), 157-165.
3. Sultanova, |S. Y. (2023). Ta'lim mazmunini insonparvarlashtirish, o 'quvchi shaxsida ma'naviy jasoratni shakllantirish. Modern problems in education and their scientific solutions, 5(5), 9-12.